

SAKSBEHANDLER
Elisabeth Nordling
Bård Langvandlien

VÅR REF.
21/01540-6

DERES REF.

VÅR DATO
27.10.2021

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Ny-Hellesund vel
c/o Olav GrendstadMonsøya 21
4644 SØGNE

Avgjørelse av klage på tillatelse til etablering av lavspentmast på Monsøya i Ny-Hellesund

Innledning

Vi viser til deres klage datert 18. mai 2021. Klagen gjelder Agder fylkeskommunes vedtak om dispensasjon fra forskrift om fredning av Ny-Hellesund for etablering av lavspentmast og føring av kabel til kabelskap montert på bod. Vedtaket er datert 5. mars 2021. Klagen er oversendt til oss fra Agder fylkeskommune i e-post datert 2. september 2021.

Vi har mottatt deres merknader i e-post datert 20. september. Vi har også mottatt en redegjørelse for valg av anleggsløsning fra Agder Energi Nett, i e-post datert 15. september. Vi anser saken som tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17.

Klagen er rettidig

Alminnelig frist for å klage på et enkeltvedtak er 3 uker fra det tidspunktet underretning om vedtaket har kommet frem til vedkommende part. For den som ikke har mottatt underretning om vedtaket, løper fristen fra det tidspunkt han har fått *eller burde skaffet seg* kjennskap til vedtaket.

Dere klaget mer enn 10 uker etter at vedtaket ble fattet. Masten det ble gitt dispensasjon til, var derfor allerede montert da klagen kom inn til fylkeskommunen. Spørsmålet blir dermed hvorvidt dere burde ha skaffet dere kjennskap til vedtaket på et tidligere tidspunkt.

På befaringen opplyste dere om at naboer hadde vært i kontakt med fylkeskommunen både før dispensasjonen ble gitt og etter at masten var oppført, men at dere ikke fikk tilfredsstillende svar og avklaring i saken. Dere har også vært i kontakt med Riksantikvaren, som bekreftet at klagefristen i denne saken begynte å løpe etter at dere hadde bedt om innsyn hos

fylkeskommunen og fått e-post om avgjørelsen. Vi legger derfor til grunn at klagen er rettidig og kan tas til behandling.

Velforeningen har rettslig klageinteresse

Et enkeltvedtak kan klages på av en part eller andre med rettslig klageinteresse. Som part regnes en person som en avgjørelse retter seg mot, eller som saken ellers direkte gjelder, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e). Velforeningen er ikke part i saken.

For å ha rettslig klageinteresse, må man ha en viss tilknytning til saken. Det er ikke nødvendig at vedtaket får følger for klagerens rettslige forhold, men klagerens tilknytning til saken må være av en slik art og styrke at det er rimelig at vedkommende får prøvd vedtaket av en høyere forvaltningsinstans.

Det kan ikke kreves at den som vil klage har en subjektiv rett som er krenket. Andre interesser kan også gi rett til klage når interessen er av en viss styrke og individualitet. Saken må imidlertid ha relevans for den som vil klage. I mange tilfelle ivaretar en forening eller en organisasjon sine medlemmers interesse på en slik måte at et vedtak må sies å vedkomme foreningen, og det vil være naturlig at foreningen har klagerett.

Spørsmålet må vurderes ut fra foreningens formål, virksomhet og representativitet i tilknytning til den aktuelle saken. Dersom det spørsmålet saken dreier seg om ligger innenfor rammen av foreningens formål, er dette en indikator på at den har rettslig interesse i saken.

Ny-Hellesund Velforening er en interesseorganisasjon med formål å ivareta historiske og fremtidige interesser for øysamfunnet og dets fastboende og ferierende innbyggere. Riksantikvaren er av den oppfatning at velforeningen oppfyller kravene til rettslig klageinteresse. Klagen tas til behandling.

Juridisk status for eiendommen og forvaltningsmyndighet

Eiendommen inngår i Ny-Hellesund kulturmiljø, fredet ved forskrift i kgl. resolusjon 21. oktober 2016, med hjemmel i kulturminneloven § 20 første ledd.

Forvaltningsmyndighet er i henhold til forskrift om fredning av Ny-Hellesund kulturmiljø § 8 delegert til Agder fylkeskommune.

Befaring

Vi befarte eiendommen sammen med dere 7. oktober 2021. I tillegg til velets leder Marianne Nymo, stilte dere med flere medlemmer i foreningen, samt tre naboer. Fra fylkeskommunen stilte Elin Finne og fra Riksantikvaren Bård Langvandslien og Elisabeth Nordling. Jan Ingvold Birkeli fra Agder Energi Nett var invitert, men ble forhindret fra å delta.

Konklusjon

Riksantikvaren har gjennomgått og vurdert alle sider av saken og har etter en samlet vurdering kommet til at Agder fylkeskommunes vedtak opprettholdes. Klagen tas ikke til følge.

Avgjørelsen er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28.

Sakens bakgrunn

Tiltakshaver, Agder Energi Nett AS, søkte i e-post datert 8. januar 2021 om dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for å etablere en lavspentmast og et kabelskap på Monsøya. Formålet var å forsyne to nyoppførte fritidsboliger med strøm. Tiltaket innebar føring av kabel fra eksisterende mast vest for eiendommen, og videre ned til et kabelskap som skulle monteres på eksisterende bod. Agder Energi Nett informerte om at kabelgrøft var vurdert, men at dette fremstod som uaktuelt fordi det trolig krevde sprenging i kulturmiljøet. Det ble derfor kun søkt om å føre kabelen i luftspenn. Dispensasjon ble innvilget av Agder fylkeskommune 5. mars 2021.

Etter fylkeskommunens vurdering, var den aktuelle masten tilsvarende de eksisterende mastene i Ny-Hellesund, slik at den ikke ville skille seg ut fra de andre mastene på Monsøya. Den omsøkte plasseringen av masten ble også vurdert å være den mest skånsomme og minst synlige i kulturmiljøet.

Fylkeskommunen vurderte tiltaket for å være ikke-vesentlig, da det allerede var gjennomført omfattende arbeider i bakken og på eiendommen i forbindelse med nybyggene. Etablering av masten ville ikke medføre ytterligere negative konsekvenser for kulturmiljøet. Forsyning av strøm ble ansett for å være nødvendig for bruk av fritidsboligene. Fylkeskommunen la til grunn at dette oppfyller vilkåret om at det må foreligge et særlig tilfelle.

Klagens anførsler

Dere påpeker at det strider mot fredningsbestemmelsene at det blir satt opp en unødvendig strømstolpe med alt det fører med seg av kabling og fester. Vilkåret om at masten skulle

plasseres minst mulig synlig for tilgrensende naboeiendom er ikke oppfylt. Tvert imot er masten plassert mest mulig synlig for denne eiendommen. Den er ikke gjort lavere enn 7 meter, og er heller ikke plassert bak bod, slik som forutsatt av fylkeskommunen. Masten er veldig synlig fra hovedveien, og både masten og kabelboksen er godt synlig fra stien.

Dere viser til at det i den nylige prosessen med innlegging av kloakk, ble stilt vilkår om at alt skulle under bakken, slik at det ikke var mulig å se spor etter tiltaket. Dere synes det er uforståelig at avløp ble pålagt så strenge krav, samtidig som fylkeskommunen nå godkjenner montering av strømskap, og en strømstolpe med luftspenn i forbindelse med de to nye hyttene.

Dere er uenige med fylkeskommunen i at legging av kabel i grøft krever omfattende sprenging i kulturmiljøet. Både fagfolk fra Agder Energi og naboer mener at en ny kabelgrøft kunne blitt etablert uten, eller med minimal sprenging. Velforeningen har også utført punktvis prøvegraving som indikerer at tilstrekkelig grøftedybde kan nås. Den nye masten er dermed helt unødvendig.

Dere ber om at vedtaket blir omgjort, at det offentlige bekoster reversering av tiltaket, og at det blir kabling i bakken.

Fylkeskommunens merknader

På grunn av covid-19 var det ikke mulig å avholde befaring på det tidspunktet vedtaket om dispensasjon ble fattet. Befaring ble imidlertid gjennomført noen uker senere.

Fylkeskommunen bemerker at en nedgravd løsning var teknisk mulig som alternativ til mast. Etablering av kabelgrøft ville imidlertid krevd sprenging i fjell, og medført store landskapsinngrep. Det ble derfor vurdert som et vesentlig inngrep det ikke kan gis dispensasjon til. Fylkeskommunen vurderer masten for å være et reversibelt tiltak, som ikke innebærer et vesentlig inngrep i kulturmiljøet.

Proessen med innlegging av kloakksystemer var svært omfattende, og det ble gjort grundige vurderinger for å unngå sprenging. Det ble vurdert som naturlig at kummer og rørsystemer ble nedgravd og at målertavler i størst mulig grad ble plassert innendørs. Mengden av slike tekniske installasjoner ville ha vært av et slikt omfang at en synlig løsning ville blitt svært skjemmende i kulturmiljøet.

Plasseringen av masten er i tråd med søknaden plassert på en hylle i berget. Plasseringen er begrunnet med at den kun vil gi et kort løp med kabelføring over bakken, og at den måtte opp i høyden for å gi gode nok signalforhold. Fylkeskommunen vurderte den nye masten å være mindre fremstående i kulturmiljøet, selv om den er synlig fra omgivelsene.

Merknader fra Agder Energi Nett

Før det ble søkt om dispensasjon, kontaktet Agder Energi Nett PK Entreprenør angående mulighetene for etablering av kabelgrøft. Stien ble vurdert som ganske grunn, med fjell på begge sider. Grunnfjellet ville mest sannsynlig være ganske høyt i stien, slik at det kunne bli nødvendig å pigge eller sprengre for å etterkomme krav til dybde.

Agder Energi Nett sendte et forslag om forsyning i luftstrek til utførende entreprenør OneCo Elektro, som samtidig ble bedt om å befare området og gi en ny faglig vurdering av forholdene. Stien ble vurdert som for grunn å grave i, med fjell som lå så høyt at det kunne bli nødvendig å pigge eller sprengre.

Agder Energi Nett fremhever at de i søknaden om dispensasjon, skrev at det *fremstår* som det må sprenges grønft, fordi det ble observert mye fjell på sidene av stien og området rundt. De påpeker at etablering av kabelgrøft i tillegg setter krav til utskiftning av masser, og at man kan ødelegge stiens drenerende egenskaper ved graving. En luftløsning ble vurdert som den minst inngripende løsningen. Den kan også fjernes i sin helhet uten å etterlate spor.

På anmodning fra velforeningen ble det gjennomført en ny befarings. Velet hadde gravd opp stikkprøver i stien for å verifisere at det ikke er fjell der. Agder Energi Nett mener at stien ser ut til å være bygget gjennom ei skåre, som det kan tenkes at kan benyttes. Det er imidlertid ikke mulig å finne ut om den tilfredsstiller kravene til dybde, før stien eventuelt er gravd opp i sin helhet.

Fra stien og opp til masten vest for eiendommen, hvor strømkabelen må føres fra, vil det ikke kunne etableres grønft. Her må kabelen støpes inn, eller det må etableres en kasse av metall i mye større grad enn det som er gjort på den nye masten som er etablert. Agder Energi Nett mener at den løsningen som er valgt er minst inngripende i kulturmiljøet.

Deres kommentarer til fylkeskommunens oversendelsesbrev

Dere mener at det er fullt mulig å grave ned kabelen til forskriftsmessig dybde (40 cm) der stien noen meter går i en litt smal «skår». De drenerende egenskapene vil sannsynligvis ikke endres,

da det ligger hard grus der stien går i «skår». Tilsigsområdet er i tillegg lite. Inngrepet opp til den nye masten som er etablert i dag er ca. 4 meter. Inngrepet opp til den gamle masten både bli kortere og mindre synlig. Dere viser også til uttalelsen fra Agder Energi Nett om at masten kan fjernes og endring til kabel vil kunne gjøres uten å etterlate seg spor.

Riksantikvarens vurdering

Forskriften § 7 åpner for at det kan gis dispensasjon fra fredningsbestemmelsene. Det stilles to vilkår, som begge må være oppfylt for at dispensasjon kan gis. Tiltaket kan ikke medføre et *vesentlig inngrep*, og det må foreligge *særlige tilfelle*.

Bestemmelsen er en *kan*-bestemmelse. Dette innebærer at en søknad om dispensasjon kan avslås selv om begge vilkårene er oppfylt, dersom behovet for å beskytte det fredete kulturmiljøet vurderes å gå foran søkers behov eller samfunnsmessige behov som tilsier at dispensasjon skal gis.

Vesentlig inngrep

Hva som er et vesentlig inngrep, vil bero på et faglig skjønn. Kulturminnemyndighetene skal foreta en helhetlig vurdering av inngrepets art og størrelse sett opp mot kulturmiljøets art, størrelse og kulturhistoriske og arkitektoniske verdier. Formålet med fredningen og fredningsbestemmelsene har stor betydning for vesentlighetsspørsmålet.

Mindre endringer som hver for seg ikke synes å være vesentlige, kan samlet sett – og over tid – innebære vesentlige inngrep. Gjentatte mindre inngrep kan til slutt føre til at tålegrensen er nådd for hva som kan aksepteres uten å overstige terskelen for vesentlige inngrep. I et kulturmiljø må tiltaket ses opp mot hvilken innvirkning det har på miljøet som helhet. Riksantikvaren ser at det er en utfordring at det etableres flere master i kulturmiljøet. For å komme frem til best mulige løsninger, oppfordrer vi derfor til et nært samarbeid mellom grunneiere, fylkeskommunen og Ny-Hellesund velforening i fremtidige saker.

Formålet med fredningen er blant annet å bevare Ny-Hellesund som en uthavn slik den fremsto på 17- og 1800-tallet. Oppføring av master og kabler støtter derfor ikke opp under formålet med fredningen. I dette tilfellet, hvor kabelgrøft kunne blitt etablert med minimale terrenginngrep, mener Riksantikvaren at det beste ville være om kabelen var ført i bakken og mast ikke reist.

Det er likevel ikke grunnlag for å gi medhold i klagen, da det kun ble søkt om å føre kabelen i luftspenn. De aller fleste, om ikke alle, bygninger i Ny-Hellesund får strøm via luftkabel. Etter

vår vurdering har ikke fylkeskommunen vurdert saken og tålegrensene i kulturmiljøet uriktig. Tiltaket er å anse som en mindre vesentlig endring som det kan gis dispensasjon for.

Særlige tilfelle

Som særlige tilfelle trekker forarbeidene til kulturminneloven frem tiltak som er nødvendige av hensyn til formålet med den enkelte fredningen, tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning og andre helt spesielle tilfeller.

Tiltak som er nødvendige av hensyn til formålet med fredningen, kan for eksempel være brannsikring, reparasjoner og restaurering. Tiltak som er av vesentlig samfunnsmessig betydning, kan for eksempel være miljøhensyn, universell utforming og krav til helse, miljø og sikkerhet, som er pålagt gjennom andre lovverk.

Fremføring av strøm til fritidsbolig oppfyller etter vår oppfatning vilkåret om at det foreligger et særlig tilfelle.

Konklusjon

Riksantikvaren har gjennomgått og vurdert alle sider av saken og har etter en samlet vurdering kommet til at Agder fylkeskommunes vedtak opprettholdes. Klagen tas ikke til følge.

Avgjørelsen er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28.

Vennlig hilsen

Anne-Judith Munthe-Kaas
avdelingsdirektør
leder Juridisk seksjon

Elisabeth Nordling
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Jan Ingvald Birkeli, Agder Energi Nett AS, Postboks 794 Stoa, 4809 ARENDAL/
Agder fylkeskommune, Postboks 788 Stoa, 4809 ARENDAL